

OD REDAKCJI

Od 30 sierpnia do 1 września 2013 r. odbywa się IX Zjazd Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich. Dokładną relację z przebiegu obrad i pozostałych uroczystości zamieszczamy na następnych stronach *KRESOWYCH STANIC*.

Ostatnie miesiące roku obfitowały w rocznice, które warto wspominać i kultywować. Niezmiernie trudno rozpamiętywać zdarzenia, które są dla nas bolesne, ale trzeba podkreślać również i te, które związane są z wyjątkowo ważnymi, a przy tym pozytywnymi wydarzeniami w naszej historii. Przedstawiamy selektywny, sięgający minionego stulecia wybór, związanych z Kresami Wschodnimi rocznic, dotyczących ostatniego kwartału 2013 roku. Niech pozostaną w naszej pamięci jako zapis ważnej, wspólnej przeszłości.

95 lat temu, 4 października 1918 roku, gen. Józef Haller objął dowództwo nad powołaną ponad rok wcześniej, ochotniczą Armią Polską we Francji. Z czasem formacja ta zaczęła być określana mianem Armii Hallera lub, ze względu na kolor umundurowania wchodzących w jej skład żołnierzy, Błękitnej Armii. Po zakończeniu Wielkiej Wojny, począwszy od kwietnia 1919 roku, jednostki armijne rozpoczęto stopniowo przerzucać do Polski. Żołnierze gen. Hallera zdążyli tym samym wziąć udział w walkach z Ukraińcami o przynależność państwową Lwowa i Galicji Wschodniej, a także w wojnie polsko-bolszewickiej. W czasach pokoju wielu spośród nich zostało osadnikami wojskowymi i zamieszkało m.in. w nazwanej na cześć swego dawnego dowódcy osadzie Hallerowo na Wołyniu.

9 października 1920 roku oddziały gen. Lucjana Żeligowskiego, z inicjatywy Naczelnego Wodza Wojska Polskiego Józefa Piłsudskiego, zajęły Wilno. Dało to początek proklamowaniu na Wileńszczyźnie marionetkowego państwa – Litwy Środkowej, która niespełna dwa lata później została przyłączona do II RP. 10 października 1939 roku, po inwazji Armii Czerwonej i aneksji Kresów przez Związek Sowiecki, Kreml przekazał formalnie Wileńszczyznę władzom litewskim.

11 października 1919 roku reaktywowano uroczyście działalność Uniwersytetu Wileńskiego, który został zlikwidowany nakazem Mikołaja I po stłumieniu przez rosyjskie władze zaborcze powstania listopadowego. W międzywojennej Polsce uczelnia, odwołując się do swego założyciela, nosiła miano Uniwersytetu Stefana Batorego.

29 października 1925 roku, na Cmentarzu Obrońców Lwowa dokonano wyboru bezimiennych zwłok, które zostały pochowane w Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie. Miejsce ekshumacji, stolicę Galicji, wyłoniono wcześniej w losowaniu. 30 października 1925 roku, w uroczystym kondukcje pogrzebowym z trumną na lawecie armatniej, w asyście orkiestry konnej Ułanów Jazłowieckich i oddziałów piechoty oraz kawalerii Wojska Polskiego, przeniesiono ciało nieznanego żołnierza do lwowskiej bazyliki katedralnej. 1 listopada szczątki przewieziono do Warszawy, gdzie następnego dnia, pod kolumnadą Pałacu Saskiego odsłonięto grób-pomnik. Jako pierwszy wieniec od narodu złożył na nim ówczesny prezydent Rzeczypospolitej Stanisław Wojciechowski, który zapalił również znicz „wiecznego płomienia”.

11 listopada 1918 roku Rada Regencyjna przekazała władzę wojskową w kraju Józefowi Piłsudskiemu, który po uwolnieniu z internowania w Magdeburgu przyjechał dzień wcześniej do Warszawy z Berlina. 16 listopada, już po przejściu wszelkich kompetencji od samoistnie rozwiązanej w tym czasie Rady, Piłsudski podpisał depezę notyfikującą powstanie państwa polskiego, która przesłana została drogą radiową prezydentowi Stanów

Zjednoczonych, królewskiemu rządowi angielskiemu, rządowi Republiki Francuskiej, Włoch, Japonii, Republiki Niemieckiej oraz rządowi „wszystkich państw wojujących i neutralnych”.

22 listopada 1920 roku Józef Piłsudski nadał Order Virtuti Militari miastu Lwów za bohaterską walkę jego obrońców podczas wojny polsko-ukraińskiej z lat 1918-1919, gdy decydowała się przynależność państwowa galicyjskiej stolicy, a także za zbrojne, heroiczne zmagania mieszkańców z bolszewikami. Odbierając defiladę na miejskim rynku, nowo mianowany wówczas Marszałek powiedział: *Tu codziennie walczyć trzeba było o nadzieję, codziennie walczyć o siłę wytrwania. Ludność stała się wojskiem, wojsko stało się ludnością. I kiedy ja, jako sędzia wojskowy dający nagrody, odznaczający ludzi, myślałem nad kampanią pod Lwowem, to wielkie zasługi waszego miasta ocenilem tak, jak gdybym miał jednego zbiorowego żołnierza [...].*

17 grudnia 1920 roku Sejm RP przyjął dwie fundamentalne dla osadnictwa wojskowego na Kresach ustawy – dotyczącą przejęcia ziemi na własność państwa w niektórych powiatach na wschód od Bugu oraz regulującą jej przyznawanie byłym żołnierzom Wojska Polskiego. Koniec roku stał się początkiem wielkiej akcji osadniczej.

Redakcja